

ФІНАНСОВА БАЗА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Патинська-Попета Марина,
аспірант*

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна*

Постановка проблеми. Адміністративно-територіальна реформа в Україні спрямована на створення системи місцевого самоврядування та розвиток місцевої демократії на європейських засадах, надання територіальним громадам повноважень і ресурсів, що здатні забезпечити економічний розвиток територій, підвищити рівень та якість життя населення.

Одним із важливих напрямів у процесі децентралізації є надання фінансових повноважень, що створює умови для сталого економічного зростання та розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Водночас недосконала система розподілу повноважень між державою та місцевим самоврядуванням, незабезпеченість делегованих повноважень, низька якість бюджетного планування, негнучка структура видатків, недостатня ефективність місцевих податків і зборів суттєво гальмують процес бюджетної децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти та прикладні питання фінансової бази місцевого самоврядування є об'єктом дослідження вітчизняних учених і практиків, серед яких: І. Абрамова, Т. Гургула, О. Нездойминога, А. Пелехатий, А. Руснак, І. Сторонянська, М. Талавири, Н. Татарин, С. Хрупович.

Виклад основного матеріалу. Ключовим орієнтиром на шляху децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні стала Європейська хартія місцевого самоврядування [2], ратифікована нашою державою 15.07.1997 р. Ст. 9 Хартії регламентує складові фінансово-економічної бази місцевого самоврядування. Матеріально-фінансові основи місцевих органів влади визначає ст. 142 Конституції України [3]. Інституційні засади, сформовані в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [5], Законі України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" [4], розширюють джерела фінансового забезпечення територіальних громад, а також поповнення дохідної бази місцевих бюджетів, напрями децентралізації видаткових повноважень місцевих органів влади, запровадження нових видів трансфертів тощо.

Ефективне впровадження концепції децентралізації в Україні засвідчує той факт, що кількість ОТГ зросла від 159 од. (2015 р.) до 884 од. (станом на 01.03.2019 р.), тобто в 5,6 раза. Склалися нові міжбюджетні відносини громад із державним бюджетом, що дає поштовх підвищити економічний потенціал ОТГ, забезпечити їх сталий розвиток.

У законодавстві відбулися зміни стосовно джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів. Зокрема, значно розширено джерела формування доходів ОТГ, які одержують додаткові фінансові та майнові ресурси (табл. 1). Основні з них розподілено за такими напрямками: 1) забезпечення власних повноважень (60% ПДФО; раніше цей податок зараховувався до районного бюджету); 2) право розпорядження землями на території ОТГ; 3) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища; 4) надходження з інших цільових фондів [1].

Таблиця 1. Джерела формування доходів ОТГ

№ з/п	Податки	%
1	Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	60
2	Екологічний податок	25
3	Єдиний податок	100
4	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100
5	Податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок)	100
6	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизними товарами	5

Джерело: на основі [1].

Місцеві ради вирішують питання щодо встановлення єдиного податку, податку на майно (у частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору.

Згідно з Бюджетним кодексом України у 2018–2019 рр. до місцевих бюджетів зараховуються: 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), - 100% єдиного податку, що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи (сільгосптоваровиробники); підвищення на 50% ставок рентної плати за спеціальне використання

лісових ресурсів, рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

Однак основною формою фінансового забезпечення громад є бюджетні асигнування, що не надає органам самоврядування можливостей бути фінансово незалежними. Тож потрібно створити реальні можливості для формування необхідного обсягу власних фінансових ресурсів, виробити механізми активізації соціально-економічного та фінансового потенціалу громади, розробити виважені проекти міжрегіонального співробітництва, програми залучення міжнародної технічної допомоги, створити сприятливе інвестиційне середовище. Наповнення фінансової бази місцевого самоврядування сприятиме самодостатності та фінансовій незалежності ОТГ, забезпечуватиме подальший інституційний розвиток і підвищення конкурентоспроможності громад за європейськими принципами й закріплення позицій лідерства та компетентності їх керівників.

Висновки. Отже, питання вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення набувають актуальності. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються в пошуку нових можливостей для сталого розвитку з урахуванням європейського досвіду. Серед них, наприклад: підтримка підприємств, що створюють нові робочі місця та збільшують фонд оплати праці; - стимулювання розвитку малого й середнього бізнесу; - забезпечення прибутковості комунальних підприємств; - збільшення доходів від місцевого господарства; - зацікавленість місцевих органів у мобілізації асигнувань до бюджетів ОТГ; - ефективне використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс : Закон України від 08. 07. 2010 р. № 2456-VI. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5.03.2015 р. № 157 VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>.